

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності

Навчально-наукового
інституту педагогіки і психології

Світлана КОНДРАТЮК

28 серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ФІЛОСОФІЯ ТА КУЛЬТУРА СТАТІ

галузь знань 02 Культура і мистецтво
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 028 Менеджмент соціокультурної діяльності
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма Менеджмент соціокультурної діяльності
другого (магістерського) рівня вищої освіти
(назва)

мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією ННІПІ

28 серпня 2024 р.

Голова _____

Юлія БОНДАРЕНКО, доктор
педагогічних наук, професор

СУМИ 2024

Розробники:

ЛУЦЕНКО ОЛЕНА АНАТОЛІЇВНА, кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи менеджменту соціокультурної діяльності

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри соціальної
роботи і менеджменту соціокультурної діяльності

Протокол № 1 від 28 серпня 2024 року.

Завідувач кафедри
канд. пед. наук, доцент

Анжела ПОЛЯНИЧКО

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Освітній ступінь: магістр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		I-й	I-й
		Лекції	
		16 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	2 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		60 год.	86 год.
		Консультації:	
		2 год.	год.
	Вид контролю: залік		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Дисципліна збагачує студентів знанням особливостей гендерних відносин в філософському баченні, допомагає систематизувати факти історії, міфології та релігії відповідно до присутності в них специфіки жіночого та чоловічого.

Мета курсу: сприяти усвідомленню студентами сутності гендерних проблем в культурі та філософії, формувати гендерну свідомість, вільну від статтєво-рольових стереотипів, які стримують особистісну самореалізацію

Знання курсу філософії та культури статі відкриває нові можливості в розвитку і формуванні людської індивідуальності, допомагає створити сприятливіші умови для навчання та виховання.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення змісту дисципліни «Філософія та культура статі» базується на знаннях з менеджменту, «Вступ до спеціальності» «Менеджмент СКД», «Соціокультурна діяльність» у професійній підготовці менеджерів соціокультурної діяльності», «Основи менеджменту та супервізії у соціокультурній діяльності», курсу «Гендерна культура дітей і молоді».

3. Результати навчання за дисципліною

Навчальний курс «Філософія та культура статі» спрямований на оволодіння майбутніми фахівцями з соціокультурної діяльності і соціальної роботи теоретико-методологічними засадами гендерної теорії. Він передбачає також впровадження гендерного знання в фахову діяльність.

Знання	ПРЗ 2	Знання і розуміння на базовому рівні сутності процесу формування гендерних відносин в історико-культурному і ментальному просторі.
	ПРЗ 5	Знання і розуміння на базовому рівні сутності провідних культурологічних і філософських концепцій статі в контексті особливостей патріархальної культури певного періоду
	ПРЗ 8	Знання і розуміння гендерних аспектів культурних символів та міфологічних образів, процес формування та трансформації таких соціокультурних феноменів статі як тілесність, сексуальність, сім'я і кохання.

Уміння	ПРУ 4.	Уміння ефективно застосовувати отриманні знання в освітній і науково-дослідницькій роботі;
	ПРУ 5.	Уміння демонструвати широку полікультурну ерудованість, цілісність світобачення, інтегральний стиль мислення;
	ПРУ 6	Уміння робити деконструкцію гендерної ідентичності в історико-культурному контексті:
Комунікація	ПРК 1	Формувати свідомість аудиторії, з якою працюють фахівці, вільної від гендерних стереотипів в мисленні і мові;
	ПРК 2	Формувати й обґрунтовувати власну думку щодо проблем статі, розв'язувати професійні завдання з позицій гендерної рівності, використовуючи набуті у даному курсі знання

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	відповідь повна, аргументована, з прикладами, є нестандартні підходи й оригінальні матеріали, студент/-ка виявляє креативність у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь;
В	відповідь повна, аргументована, студент/-ка виявляє знання основної та додаткової літератури;
С	студент/-ка демонструє достатні знання матеріалу в заданому обсязі, відповідь аргументована
Д	студент/-ка демонструє достатні знання матеріалу в заданому обсязі, але відповідь недостатньо аргументована;
Е	відповідь неповна, неаргументована, багато неточностей;
F	відповідь неправильна;
FX	немає відповіді

Розподіл балів

Поточний контроль							Разом	Сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2					
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4	100	
Поточний контроль								

8	8	8	8	8	8	8	8	56	
Контроль самостійної роботи								44	
44									

Т 1.1, Т 1.2 ... Т 2.4 – теми розділів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи контролю:

- методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда; залік.
- методи письмового контролю: тестові завдання;
- методи практичного контролю: виконання самостійних завдань;
- методи самоконтролю: самоаналіз, самооцінка.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ І. ПРОБЛЕМАТИКА СТАТІ: ВИНИКНЕННЯ І ГЕНЕЗА

Тема 1.1. Гендерні аспекти культурних символів та образів.

1. Символ як образний світовий конструкт.
2. Особливості символіки жіночого начала в світовій культурі.
3. Жіночі символи в контексті українського традиційного світогляду.
4. Український орнамент: гендерний аспект.

Тема 1.2. Міфологія і гендер.

1. Діалектика жіночого образу в ранніх релігійних системах
2. Жіночі образи в міфології Давнього Світу.

3. Жіночий образ в античній міфології: культурно-історична типологія.
4. Давня слов'янська міфологія: гендерний аспект

Тема 1.3. Образ жінки у релігійній свідомості.

1. Жінка та жіноче начало в християнстві: ортодоксальна та неортодоксальна точки зору.
2. Діва Марія як жіночий ідеал і деякі інші архетипічні жіночі образи Біблії
3. Особливості гендерних стосунків в ісламі
4. Проблема жіночої ординації в традиційних конфесіях.
5. Особливості гендерних стосунків в православ'ї.

Тема 1.4. Відображення патріархального світогляду в західно-європейській філософії.

1. Гендерна парадигма в філософії
2. Відображення патріархального світогляду в філософії Давнього світу
3. Жінка в системі філософських уявлень Нового і Новітнього часу
4. Подолання патріархального дискурсу у філософсько-культурній думці постмодернізму і фемінізму

РОЗДІЛ II. СОЦІОКУЛЬТУРНІ ФЕНОМЕНИ (ТІЛЕСНІСТЬ, СЕКСУАЛЬНІСТЬ, КОХАННЯ, СІМ'Я) ЯК ОБ'ЄКТИ ГЕНДЕРНОГО АНАЛІЗУ

Тема 2.1.. Культурна історія тіла.

1. Проблема вивчення предметної категорії людської тілесності
2. Історико-культурна типологія тілесності
3. Естетичний аспект тілесної статевої диференціації
4. Соціальні та гендерні особливості еталону фізичної привабливості

Тема 2.2.. Культурна динаміка сексуальності.

1. Сексуальність і норми сексуальної поведінки в культурі
2. Феномен людської сексуальності у соціально-культурному і філософському аспекті.
3. Мішель Фуко, політичні технології тіла («Історія сексуальності» та ін.)
4. Чоловіче тіло та сучасні інтерпретації чоловічої сексуальності

Тема 2.3.. Стать і гендер в культурній традиції.

1. Соціостатева стратифікація як чинник гендерного розвитку
2. Стать і гендер у контексті дихотомії «природа – культура».
3. Гендерний розвиток скрізь призму культурологічного аналізу
4. «Жіноче начало» в українській ментальності

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р
РОЗДІЛ І. ПРОБЛЕМАТИКА СТАТІ: ВИНИКНЕННЯ І ГЕНЕЗА												
Тема 1.1 Гендерні аспекти культурних символів та образів	13	4	1			8	14	1	1			12
Тема 1.2. Міфологія і гендер	12	2	2			8	14	1	1			12
Тема 1.3. Образ жінки у релігійній свідомості.	14	4	2			8	14	1	1			12
Тема 1.4.. Відображення патріархального світогляду в західно-європейській філософії.	12	2	2			8	14	1	1			12
РОЗДІЛ ІІ. СОЦІОКУЛЬТУРНІ ФЕНОМЕНИ (ТІЛЕСНІСТЬ, СЕКСУАЛЬНІСТЬ, КОХАННЯ, СІМ'Я) ЯК ОБ'ЄКТИ ГЕНДЕРНОГО АНАЛІЗУ												
Тема 2.1. Культурна історія тіла.	12	2	2			8	12					12
Тема 2.2. Культурна динаміка сексуальності.	11	2	1			8	12					12
Тема 2.3. Стать і гендер в культурній традиції.	12					12	10					10
Усього годин	90	16	12		2	60	90	4	4			82

Теми практичних (семінарських) занять

№	Назва теми	Кількість годин
---	------------	-----------------

з/п		Денна форма	Заочна форма
1	Гендерні аспекти культурних символів та образів	1	0,5
2	Міфологія і гендер	2	0,5
3	Образ жінки у релігійній свідомості	2	0,5
4	Відображення патріархального світогляду в західно-європейській філософії.	2	0,5
5	Культурна історія тіла.	2	
6.	Культурна динаміка сексуальності.	1	
7.	Стать і гендер в культурній традиції.	2	
	Усього годин	12	4

Теми лабораторних занять структурою курсу не передбачені

Індивідуальні завдання

Виконання ІНДЗ складається з:

1. Написання реферату (теоретична частина).
2. Поповнення методичного забезпечення навчальної дисципліни (зокрема, підбір репродукцій з теми курсу тощо).

ЗМІСТ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ) з курсу «Філософія та культура статі»

1. Гендерна проблематика в теорії культури.
2. Гендерні картини світу (антропологія питання).
3. Гендерні політики в етнокультурному дискурсі.
4. Любов як соціокультурний феномен.
5. Сім'я як соціокультурний конструкт.
6. Материнство як соціально-культурний феномен.
7. Материнські моделі в художній культурі.
8. Гендерні аспекти художньої культури.
9. Гендерні проблеми етики.
10. Тілесність як культурологічна проблема: гендерний аспект.
11. Сексуальність в культурі.
12. Проституція як соціокультурний феномен.
13. Проблема гомосексуальної субкультури.
14. «Жіноче» як культурний концепт.
15. Творчість та жінка-автор.
16. «Чоловіче» як культурний концепт.
17. Гендерні стереотипи в прислів'ях, фольклорі та афоризмах.

18. Стан сучасних гендерних досліджень в лінгвістиці та в філософії мови.
19. Прояви сексизму в мові.
20. Гендер в контексті проблеми спілкування.
21. Філософія Просвітництва про жінку і сім'ю.
22. Феміністський коментар: феномен Маруси Климової в пострадянській культурі.
23. Соціально-філософські та етико-естетичні аспекти кіберфемінізму.
24. Наука і мистецтво проти патріархату: жінка-художник Анна Альчук.
25. Гендер та релігія (теоретичний аспект проблеми).
26. Жінка в культурі.
27. Символіка жіночого образу.
28. Проблема матріархату в культурі.
29. Жіночий образ в античній міфології.
30. Жінка в слов'янській міфології.
31. Християнська філософія шлюбу: гендерний підхід.
32. Жінка і християнський канон (порівняльний аналіз трансформації уявлень).
33. Вплив релігійних вірувань на соціальне становище жінки.
34. Жінка в ісламі і культурі мусульманства.

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Андрущенко В. П., Андрущенко Т. І., Адаменко Н. Б. [et al.] Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи : Хрестоматія [Текст] : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів ; Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова ; за ред. Г.І.Волинки. Київ : Каравела, 2010. 463 с. укр...
2. Етнографія статевого життя й тілесності: Збірник статей / Уклад., наук. ред. О. Боряк, М. Маєрчик. К. : Центр культурно-антропологічних студій, ПАТ «ВІПОЛ», 2013. 288 с. укр.
3. Кісь Оксана. Жінка в традиційній українській культурі (друга половина ХІХ- початок ХХ): монографія. НАН України, Інститут Народознавства 2-вид. Львів, 2012. 287 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://twirpx.com/file/518025/>
4. Косяк В. А. Людина та її тілесність у різних формах культури : навчальний посібник. Суми: : Університетська книга, 2010. 318 с. укр..
5. Кравець, М. С. Культурологія Текст : підручник / М. С. Кравець. Львів : Новий Світ-2000, 2018. 318 с. укр..
6. **Луценко О.А.** Філософія та культура статі: гендерний аналіз: Монографія. Суми: ФОП Цьома С.П., 2019. 350 с.
7. Луценко О.А. Статя та гендер у контексті дихотомії "природа-культура" *Гендерні стратегії сталого розвитку України*. Колективна монографія / За

наук. ред. Л. С. Лобанової. - К.: Фенікс, 2004. - 432 с. - С.12-22.

8. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Хрестоматія: навчальний посібник для студентів вищих навч. Закладів. За ред. Волинки Г.І. Київ: аравела, 2010, укр.

9. Шевнюк О.Л.Культурологія: Навч.посіб. 3 –те вид., стер. К.: Знання-Прес, 2007. 353 с.

Додаткові:

1. Кульчицький А. Світовідчуття українців // Українська душа. - К., 1992.

2. Тереза Лауретис. В зазеркальє: Жінщина, кино и язык //Введение в гендерные исследования.Ч.11.: Хрестоматия/ Под ред. С.В.Жеребкина. – Харьков: ХЦГИ, 2001; СПб.: Алетея, 2001. С.738-758.

3. Луценко О.А. Жіноче начало в українській ментальності / О.А. Луценко // Жіночі студії в Україні: Жінка в історії та сьогодні. Колективна монографія / За загальн. ред. Л.О.Смоляр. Одеса,1999. С. 10-20.

4. Кэролин Мерчант. Смерть природы. Женщина, экология и научная революция //Введение в гендерные исследования.Ч.11.: Хрестоматия/ Под ред. С.В.Жеребкина. – Харьков: ХЦГИ, 2001; СПб.: Алетея, 2001. С.759-774.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотечний фонд СУМДПУ (наук. абонемент, чит. зала).
2. Абонемент Лабораторії гендерних досліджень (15 найменувань).
3. Електронна бібліотека Лабораторії гендерних досліджень (10 найменувань).

: 8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)